

УДК 342.9

DOI <https://doi.org/10.32850/2414-4207.2019.11-1.38>

ВИДИ ЗАСОБІВ ПУБЛІЧНОГО АДМІНІСТРУВАННЯ У СФЕРІ СПОРТУ УКРАЇНИ

Капличний Вадим Анатолійович,
здобувач
(Науково-дослідний інститут
публічного права, м. Київ, Україна)

У статті розкрито поняття «засоби публічного адміністрування у сфері спорту України» та виокремлено їх види. Застосування системи методів, що використовуються публічною адміністрацією з метою публічного адміністрування сфери спорту, має багато особливостей, пов'язаних із багатогалузевою спрямованістю, що продиктовано видами спорту; адміністративно-правовим статусом спортсмена як суб'єкта сфери спорту; адміністративно-правовим статусом юридичних осіб як суб'єктів сфери спорту; системою та повноваженнями органів публічної адміністрації у сфері спорту; організацією та участю у спортивних змаганнях тощо.

Головними методами публічного адміністрування сфери спорту є адміністративні методи; методи правового регулювання; методи матеріального стимулювання; виховні методи. Адміністративні методи являють собою сукупність прийомів, впливів, заснованих на використанні об'єктивних організаційних відносин між людьми та загальноорганізаційних принципів управління.

Відзначено, що засобами публічного адміністрування сфери спорту є сукупність юридичних інструментів, що формують та регулюють суспільні відносини у сфері спорту з метою реалізації засад державної політики у сфері спорту, задоволення та охорони публічних інтересів у процесі надання спортивних послуг, а також сприяють розвитку зазначеної сфери діяльності.

Засоби публічного адміністрування сфери спорту відзначаються різною природою, що визначає особливості діяльності суб'єкта застосування та виду спортивної діяльності; всі засоби публічного адміністрування взаємопов'язані і взаємозалежні, поділяються на сервісні засоби та управлінські; становлять цілісну систему, перетинаються із засобами регулювання інших сфер діяльності, зокрема соціальною сферою. Вибір конкретного засобу та порядок його застосування визначаються нормативно-правовими актами України.

Ключові слова: фізична культура, фізкультура, спорт, здоров'я, фізичне виховання.

TYPES OF MEANS OF PUBLIC ADMINISTRATION IN THE FIELD OF SPORTS OF UKRAINE

Kaplychnyi Vadym Anatoliiovych,
External PhD Student
(Scientific Institute of Public and Space
Law, Kyiv, Ukraine)

In this scientific article the author reveals the concept of “means of public administration in the field of sports of Ukraine” and identifies their types. The application of the system of methods used by the public administration for the purpose of public administration

of sports has many features related to the multidisciplinary orientation dictated by sports; administrative and legal status of the athlete as a subject of sports; administrative and legal status of legal entities as subjects of sports; system and powers of public administration bodies in the field of sports; organization and participation in sports competitions, etc.

The main methods of public administration of sports are administrative methods; methods of legal regulation; methods of material incentives; educational methods. Administrative methods are a set of techniques, influences, based on the use of objective organizational relations between people and general organizational principles of management.

It is noted that the means of public administration of sports are a set of legal instruments that form and regulate public relations in sports in order to implement the principles of state policy in sports, satisfaction and protection of public interests in the provision of sports services, and contribute to the development of this area. .

Means of public administration in the field of sports are marked by different nature, which determines the features of the subject of application and type of sports activity; all means of public administration are interconnected and interdependent; are divided into: service tools and management tools; constitute a holistic system, intersect with the means of regulating other areas of activity, in particular, the social sphere. The choice of a specific tool and the procedure for its application is determined by the regulations of Ukraine.

Key words: physical culture, physical education, sport, health, physical education.

На підставі аналізу нормативно-правового забезпечення сфери спорту та діяльності компетентних суб'єктів у сфері спорту ми можемо виокремити такі засоби публічного адміністрування сфери спорту: ліцензування; дозволи; сертифікація; атестація; контроль (нагляд); адміністративна відповідальність за порушення законодавства України у сфері спорту.

Розкриємо зазначені засоби.

Засобом публічного адміністрування у сфері спорту є **дозволи**. Спортивна діяльність є специфічним видом діяльності, окремі види якої передбачають застосування зброї, що, відповідно, передбачає проходження процедури отримання дозволу, наприклад стрілецький спорт, який передбачає використання зброї та боєприпасів.

У 2018 р. Законом України «Про внесення змін до Закону України «Про фізичну культуру і спорт» щодо уточнення деяких положень» від 18 січня 2018 р. № 2273-VIII уперше в законодавство введено поняття «спортивна зброя» – сертифікована в установленому законодавством порядку вогнепальна (крім бойової) чи пневматична, стрілецька, вихолощена (охолощена) та холодна зброя, призначена виключно для ураження цілей під час проведення спортивних заходів, параметри і характеристики якої зафіксовані у правилах спортивних змагань із видів спорту, визнаних в Україні [1].

Статтею 48 Закону України «Про внесення змін до Закону України «Про фізичну культуру і спорт» щодо уточнення деяких положень» передбачено, що придбання, зберігання, перевезення і використання спортивної зброї, боєприпасів до неї, утримання стрілецьких тирів, стрільбищ та стендів здійснюється відповідно до законодавства суб'єктами сфери фізичної культури і спорту, що розвивають види спорту, визнані в Україні, правила змагань яких передбачають використання спортсменами вогнепальної (крім бойової) чи пневматичної, стрілецької, вихолощеної (охолощеної) та холодної зброї. Облік та сертифікація спортивної зброї здійснюється в установленому законодавством порядку [1]. Такий порядок визначений у підзаконних нормативно-правових актах.

Так, Постановою Кабінету Міністрів України «Про затвердження Порядку придбання, зберігання, перевезення і використання спортивної зброї, боєприпасів до неї, утримання стрілецьких тирів, стрільбищ та стендів» визначено порядок придбання спортивної вогнепальної зброї (крім бойової), основних частин та боєприпасів до неї,

що здійснюється на підставі **дозволу**, виданого уповноваженим підрозділом органів Національної поліції спортсменам – громадянам України, які досягли визначеного законодавством віку (крім спортивної вогнепальної зброї калібру 5,6 мм (.22 lr) та гладкоствольних рушниць, дозвіл на придбання яких може бути виданий після досягнення 18-річного віку за клопотанням Мінмолодьспорту), що не рідше ніж два рази на рік брали участь у всеукраїнських спортивних змаганнях та мають спортивне звання не нижче майстра спорту України з видів спорту, у правилах спортивних змагань яких передбачене використання спортивної вогнепальної зброї (крім бойової) [п. 8, 2].

Для видачі уповноваженим підрозділом органів Національної поліції дозволу на придбання, зберігання, перевезення і використання спортивної вогнепальної зброї (крім бойової), основних частин та боєприпасів до неї спортсмен подає особисто: 1) заяву на ім'я керівника уповноваженого підрозділу органу Національної поліції, де зазначаються модель, кількість спортивної вогнепальної зброї (крім бойової), основних частин та їх номерів, а також боєприпасів до неї, що купуються; 2) копію паспорта громадянина України, що підтверджує особу; 3) витяг із протоколу про участь спортсмена у спортивних змаганнях, завірений федерацією з відповідного виду спорту, визнаного в Україні; 4) витяг із наказу про присвоєння спортсмену спортивного звання або завірена в установленому порядку копія посвідчення про спортивне звання; 5) медичну довідку за формою № 127/о; 6) копію договору страхування; 7) дві фотокартки 3x4 см; 8) копію договору про зберігання спортивної вогнепальної зброї (крім бойової), основних частин та боєприпасів до неї, що укладений із закладом фізичної культури і спорту, який має відповідний дозвіл Національної поліції; 9) платіжний документ (платіжне доручення, квитанція) з відміткою банку, відділення поштового зв'язку або коду проведення операції про внесення коштів за надання відповідної платної послуги; 10) копію довідки, виданої закладом фізичної культури і спорту про те, що спортивна вогнепальна зброя (крім бойової), основні частини та боєприпаси до неї, на яку спортсмен має намір отримати дозвіл на зберігання і використання, перебуває на балансі закладу, в якому така зброя зберігатиметься [п. 9, 2].

Дозвіл на зберігання спортивної вогнепальної зброї (крім бойової), основних частин та боєприпасів до неї видається уповноваженим підрозділом органів Національної поліції строком на три роки на ім'я керівника юридичної особи – суб'єкта сфери фізичної культури і спорту. У разі зміни керівника юридичної особи – суб'єкта сфери фізичної культури і спорту або найменування юридичної особи – суб'єкта сфери фізичної культури і спорту дозвіл на зберігання зброї у десятиденний строк переоформлюється в уповноваженому підрозділі органів Національної поліції. Позбавлення (призупинення дії) дозволу на зберігання зброї та функціонування суб'єкта сфери фізичної культури і спорту здійснюється уповноваженим підрозділом органів Національної поліції, який інформує Мінмолодьспорт про прийняте рішення. Спортсмени зобов'язані зберігати спортивну вогнепальну зброю (крім бойової), основні частини та боєприпаси до неї у закладах фізичної культури і спорту, що мають дозвіл на зберігання зброї, виданий уповноваженим підрозділом органів Національної поліції. Суб'єкти сфери фізичної культури і спорту, які не мають власних спеціально обладнаних сховищ, за погодженням з уповноваженим підрозділом органу Національної поліції можуть зберігати спортивну вогнепальну зброю (крім бойової), основні частини та боєприпаси до неї у спеціально обладнаних сховищах суб'єктів сфери фізичної культури і спорту, що мають дозволи на зберігання спортивної вогнепальної зброї (крім бойової), основних частин та боєприпасів до неї [п. 11–16, 2].

Окрему групу дозволів у сфері спорту становлять акти-дозволи, але це акти індивідуальної дії, які приймає адміністрація навчального закладу, в якому проходять спортивні заняття, і вони не можуть вважатися засобами публічного адміністрування у сфері спорту.

Таким чином, **дозвіл на спортивну зброю** – це документ державного зразка, який надає право на виготовлення, придбання, зберігання, перевезення, обліку і використання спортивної зброї спортсменами чи спортивними організаціями лише у разі зайняття певним видом спортивної діяльності, яка передбачає використання спортивної зброї для підготовки та участі у спортивних змаганнях.

Наступним видом засобів публічного адміністрування у сфері спорту є **сертифікація**.

Сьогодні національним законодавством України передбачено проходження процедури сертифікації щодо отримання: 1) сертифікату відповідності спортивної споруди, який видається відповідно до закону в порядку, визначеному Кабінетом Міністрів України; 2) сертифікату спортивної зброї.

Відповідно до п. 4.2.2. Наказу Міністерства внутрішніх справ «Про затвердження Змін та доповнень до стандарту МВС України ГСТУ 78-41-002-97» від 29.12.2012 № 1222, спортивна зброя повинна відповідати таким вимогам: відповідати правилам змагань з олімпійських видів спорту або відповідати правилам змагань із неолімпійських видів спорту та бути включеною в Перелік, направлений міжнародною чи національною спортивною федерацією до Міністерства внутрішніх справ України; для стрільби зі зброї повинні використовуватися спортивні патрони відповідного калібру; мати регульовані прицільні механізми; мати ергономічні органи управління (руків'я, приклад, цівка); залишати на стріляних із неї гільзах сліди, придатні для визначення її моделі та виробника (криміналістичні мітки), які повинні відрізнятися від слідів аналогічної зброї іншого призначення. Криміналістичні мітки кожної моделі зброї у встановленому порядку погоджують з уповноваженим підрозділом МВС України (крім зброї для олімпійських видів спорту) [3].

Зброя визнається сертифікованою у разі відповідності таких вимог: задовольняє вимоги щодо забезпечення міцності і безпеки функціонування, якщо під час перевірки на відповідність не були виявлені такі дефекти: – нерозбиття капсуля-запалювача (осічка) з вини зброї; (Зміна № 1) – передчасний постріл під час замикання каналу ствола; – передчасний постріл декількох патронів у багатоствольній зброї (у тому числі й тих, що експлуатуються); – утруднене вилучення гільз; – пробиття капсуля-запалювача (у тому числі патронів, що експлуатуються); (Зміна № 1) – будь-яка деформація ствола або патронника, що впливає на безпеку зброї; – будь-яке вздуття або формозміна в найслабкіших місцях ствола [3; 4].

Отже, **сертифікат у сфері спорту** – це свідоцтво, що засвідчує відповідність спортивної споруди і спортивної зброї вимогам якості, стану та комплекtnості, містить характеристики показників спортивної споруди чи спортивної зброї або підтверджує відповідність його якості технічним умовам замовлення. Сертифікат надає право на використання спортивної споруди як місця для зайняття спортом або використання спортивної зброї в цілях підготовки та участі до спортивних змагань.

Ще одним засобом публічного адміністрування у сфері спорту є **атестація**, зокрема атестація тренерів (тренерів-викладачів) та спортивних суддів, фахівців із питань фізкультурно-спортивної реабілітації, які беруть участь у фізкультурно-оздоровчих, фізкультурно-реабілітаційних та спортивних заходах для інвалідів [5].

Атестація тренерів (тренерів-викладачів) та спортивних суддів, фахівців із фізкультурно-спортивної реабілітації, які беруть участь у фізкультурно-оздоровчих, фізкультурно-реабілітаційних та спортивних заходах для інвалідів, – це система заходів, спрямованих на всебічне оцінювання їхньої професійної діяльності, за якою визначається їх відповідність займаній посаді та присвоюється кваліфікаційна категорія тренерам (тренерам-викладачам). Обов'язковій атестації підлягають тренери штатної команди національних збірних команд України з видів спорту інвалідів, спортивні судді, які залучаються до суддівства змагань всеукраїнського рівня серед інвалідів,

тренери (тренери-викладачі) і фахівці з фізкультурно-спортивної реабілітації, які беруть участь у фізкультурно-оздоровчих, фізкультурно-реабілітаційних та спортивних заходах для інвалідів (далі – фахівець) і працюють у закладах фізичної культури і спорту інвалідів незалежно від підпорядкування та форми власності. Атестація проводиться один раз на чотири роки за результативними показниками роботи тренерів (тренерів-викладачів) за останні чотири роки. У разі поліпшення результативних показників спортсменів-інвалідів, підготовку яких здійснює тренер (тренер-викладач), він має право на проходження позачергової атестації. Атестації не підлягають тренери штатної команди національних збірних команд України з видів спорту інвалідів, тренери (тренери-викладачі), фахівці, які працюють менше ніж два роки [5].

Загальною вимогою до атестації зазначених осіб є наявність вищої освіти відповідного напрямку за освітньо-кваліфікаційними рівнями «бакалавр», «спеціаліст», «магістр». Загальними вимогами до атестації тренерів (тренерів-викладачів) закладів фізичної культури і спорту інвалідів щодо визнання їхнього кваліфікаційного рівня для присвоєння кваліфікаційних категорій є: наявність вищої освіти відповідного напрямку за освітньо-кваліфікаційними рівнями «бакалавр», «спеціаліст», «магістр»; виконання результативних показників роботи тренерів (тренерів-викладачів), які враховуються під час присвоєння кваліфікаційних категорій. Атестацію здійснюють постійні діючі атестаційні комісії, що утворюються: Українським центром із фізичної культури і спорту інвалідів «Інваспорт» – для атестації тренерів штатної команди національних збірних команд України з видів спорту інвалідів (далі – атестаційна комісія Укрцентру «Інваспорт»); регіональними центрами з фізичної культури і спорту інвалідів «Інваспорт» – для атестації тренерів (тренерів-викладачів), фахівців, які працюють у закладах фізичної культури і спорту інвалідів (далі – територіальна атестаційна комісія) [5].

Тренерам та іншим фахівцям у сфері фізичної культури і спорту держава забезпечує: створення належних умов для праці, відпочинку, медичного обслуговування; підвищення кваліфікації один раз на п'ять років; правовий та соціальний захист; компенсації, встановлені законодавством про працю; призначення і виплату пенсій відповідно до закону; встановлення надбавок за спортивні звання в порядку, визначеному Кабінетом Міністрів України.

Управлінськими засобами публічного адміністрування у сфері спорту є **контроль і нагляд**.

М.А. Журба, досліджуючи питання контролю у сфері спорту, визначає, що контроль у галузі фізичної культури і спорту, виходячи із традиційного розуміння останнього, висвітлювався як один із заходів/проявів адміністративного примусу. Перегляд же адміністративного примусу в контексті лібералізації методів публічно-приватної взаємодії (що актуалізується нині окремими вченими-адміністративістами), коли основним критерієм примусовості є наявність протидії законній вимозі правомочного суб'єкта, вимагав би іменувати контроль як втручальний адміністративний (але не примусовий) захід. Так, «проведення тестів» поряд з іншими самостійними складниками цієї процедури: плануванням; відбором допінг-проб; зберіганням і транспортуванням допінг-проб називається частиною «допінг-контролю». Водночас окремо надано визначення тестування. На нашу думку, контроль є формою застосування примусу до суб'єктів сфери спорту з метою дотримання законності провадження спортивної діяльності.

Контроль як засіб має управлінську природу та може поділятися на види залежно як від об'єкту на який він спрямований, так і від суб'єкта, що його здійснює. Зупинимось на контролі, який здійснюють різні суб'єкти публічної адміністрації у сфері спорту, який, уважаємо, є: 1) загальним; 2) спеціальним.

Загальний контроль здійснюється суб'єктами загальної компетенції у сфері спорту, повноваження яких ми розглядали в параграфі 2.2. дисертації. Даний вид контролю спрямований на забезпечення законності здійснення спортивної діяльності; захист прав суб'єктів сфери спорту, а особливо спортсменів; забезпечення виконання обов'язків суб'єктами сфери спорту, у тому числі спортсменів; забезпечення дотримання законних вимог під час організації та проведення спортивних змагань тощо.

Спеціальний контроль у сфері спорту здійснюють: Міністерство культури, молоді та спорту, їхні керівники; Державне агентство спорту України; Національний антидопінговий центр; Національне агентство запобігання корупції; спортивні організації; посадові особи у сфері спорту. Розглянемо особливості здійснення контрольної діяльності виокремлених суб'єктів у сфері спорту.

Державне агентство спорту України здійснює такі контрольні повноваження: подає міністрові культури, молоді та спорту пропозиції щодо переліку баз олімпійської, паралімпійської та дефлімпійської підготовки спортсменів, здійснює контроль над їхньою діяльністю; здійснює в межах повноважень, передбачених законом, контроль над ефективністю використання спортивних споруд; організовує здійснення контролю над якістю фізкультурно-спортивних послуг; здійснює внутрішній контроль над узяттям бюджетних зобов'язань і витрачанням бюджетних коштів та організацію, ведення бухгалтерського обліку, складання і подання фінансової звітності у порядку, встановленому законодавством; контроль над збереженням інформації в апараті Держспорту.

Окремим видом контролю слід виділити антидопінговий контроль.

Найбільш жорстким засобом публічного адміністрування у сфері спорту є, безумовно, **адміністративна відповідальність за порушення норм законодавства у сфері спорту.**

Кодексом України про адміністративну відповідальність передбачено, що у сфері спорту можуть учинятися такі адміністративні правопорушення: незаконне використання інформації, що стала відома особі у зв'язку з виконанням службових або інших визначених законом повноважень (ст. 172-8); невжиття заходів щодо протидії корупції (ст. 172-9); порушення заборони розміщення ставок на спорт, пов'язаних із маніпулюванням офіційним спортивним змаганням (ст. 172-9-1).

Список використаних джерел:

1. Про внесення змін до Закону України «Про фізичну культуру і спорт» щодо уточнення деяких положень : Закон України від 18 січня 2018 р. № 2273-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2273-19#n6>.
2. Про затвердження Порядку придбання, зберігання, перевезення і використання спортивної зброї, боєприпасів до неї, утримання стрілецьких тирів, стрільбищ та стендів : Постанова Кабінету Міністрів України від 27 грудня 2018 р. № 1207. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1207-2018-п>.
3. Про затвердження Змін та доповнень до стандарту МВС України ГСТУ 78-41-002-97 : Наказ Міністерства внутрішніх справ від 29.12.2012 № 1222. URL: <https://mvs.gov.ua/upload/file/nakaz3.pdf>.
4. ГОСТ 28072-89. Оружие спортивное и охотничье. Методы оценки уровня качества. URL: <https://internet-law.ru/gosts/gost/498/>.
5. Про затвердження Порядку проведення атестації тренерів (тренерів-викладачів) та спортивних суддів, фахівців з питань фізкультурно-спортивної реабілітації, які беруть участь у фізкультурно-оздоровчих, фізкультурно-реабілітаційних та спортивних заходах для інвалідів : Постанова Кабінету Міністрів України від 05.05.2014 № 1407. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0554-14#n17>.